

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

27. szám

Sávuot

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2018

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2018

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Sávuot

A Tóratanulás mérhetetlen jelentősége

I.

A Tóra egysége

A „3”-as szám különlegessége

1. A Tóra a harmadik hónapban,¹ Szivánban adatott, amiből látható, hogy a Tóra és a „3”-as szám szervesen kapcsolódnak egymáshoz. Ez már abból az elvből is egyértelmű, hogy tudjuk, hogy mindent – különösen a Tórával és a *micvákkal* kapcsolatos dolgokat – a mindenre kiterjedő isteni gondviselés irányít (*hásgáchá prátit*). Emellett pedig Bölcseink konkrétan is utalnak a Tóra-adás és a harmadik hónap közötti kapcsolatra: „A három részes Tóra, a három csoportot felölelő népnek a harmadik hónapban adatott.”²

Fentiek felvetik a kérdést: Mi olyan különleges a *harmadik* hónapban? Végző soron, a Tóra küldetése az, hogy az „egy Tóra”³ által az „egy Isten” jelenlétét manifestálja a világba. Ez alapján tehát a Tóra különlegessége sokkal inkább az

által képviselt egységben, és nem a hármas számban rejlik.

A „3”-as különlegessége a Tórához kapcsolódik

Sőt! Azt láthatjuk, hogy a „3”-as szám kifejezetten a Tórához (és nem a Tóra parancsolataihoz) kapcsolódik, amint azt a fent idézett megfogalmazás is bizonyítja: „A három részes Tóra, a három csoportot felölelő népnek...”

A *micvá*k, már a Tóra-adás eseményét megelőzően is léteztek: ilyenek voltak a Noé utódjainak megparancsolt előírások,⁴ vagy a körülmelés parancsolata,⁵ és a Maránál elrendelt előírások.⁶ Persze ezek még nem voltak egyenlő értékűek azokkal a parancsolatokkal, amelyeket később a Szinájnál kaptunk, még azon parancsolatok esetében sem, amiket a Szinájnál másodszor kaptunk parancsba.⁷

[¹] 2Mózes 19:1.

² *Sábát* 88a. [„Három részes Tóra” a Szentírásnak a Tóra (Mózes öt könyve), *Növiim* (Proféták könyve), és *Ktuvim* (Szent iratok) hármas felosztása szerint. „Három csoportot felölelő nép,” a zsidó népnek a kohénok (papok), leviták, és izraelek hármas felosztásának megfelelően. Lásd még *Midrás Tánchumá*, *Jitro* 10. a szövegben fellelhető „hármasság” további eseteiért.]

[³] Lásd 4Mózes 15:16.; *Midrás Tánchumá*, *Lech*:1.; *Bámidbár rábá* 13:15.

[⁴] Az Ádámnak és Noénak előírt hét parancsolat az egész emberiség számára kötelező. *Szánhedrin* 56a-tól, az 1Mózes 2:16–17. és 1Mózes 9:4-től.

[⁵] 1Mózes 7:9–14.

[⁶] 2Mózes 15:25. Lásd *Midrás Mochiltá* és Rási ehhez a vershez; valamint *Szánhedrin* 56b.

⁷ Lásd Maimonidész, *A misna kommentárja*, *Chulin* 7:6. [Lásd még *Encyclopedia Talmudit* 1. kötet *éjn lömédim mikodem mátán Torá*; valamint *Likuté szichot*, *Brésit*, *Vájécé* 3. rész.

Mindazonáltal, a későbbi *micvák* általános eszmeisége, már ezekben a parancsolatokban is megjelentek. *Sávuot* harmadik havi eseményének fő újdonsága tehát a *Tóra*-adás volt.

A Tóra: egység az Örökkévalóval

A Tórának a parancsolatokkal szembeni előnyét a *Tánjá* részletezi⁸: a parancsolatok teljesítésén keresztül, kinyilvánítjuk Istennel szembeni alázatunkat, és egyfajta szeke-révé válunk Istennek. A szekér azonban, ugyan teljesen alá van vetve hajtójának, mindazon által nem válik vele eggyé, hanem attól különálló entitásként létezik. A Tóra által azonban teljesen egyesülünk az Örökkévalóval.

Ez a tény azonban csak fokozza a felvetődött kérdésben rejlő nehézséget: miként lehetséges, hogy a Tóra, ami az Örökkévalóval való *egyesülés* eszköze, éppen a harmadik hónapban adatott?

A valódi egység kiállja a próbatételt

2. A fenti elv, az alábbiakban kap magyarázatot.

A Tóra küldetése az egység alapjainak a lefektetése, és bármiféle kettőség kizárása. Mikor valós és kipróbált azonban ez az egység? Akkor, amikor ugyan ismerünk rajta kívül más létezés is, de ennek dacára kitartunk az Ő egysége mellett. Ha azonban semmilyen más létezésről nincs ismeretünk, akkor egyáltalán nem biztos, hogy az a bizonyos egység valós és őszinte. Nem tudhatjuk, hogy valóban biztos-e a részünkről az isteni egység

felismerése, ugyanis kétséges miként reagálnánk egy másik létezésnek a látóterünkbe kerülése esetén.

A király fiának próbatétele

Közismert az ezzel kapcsolatos példázat a lélek evilágba történő alászállásáról: A király, hogy megbizonyosodjon fiának, a hercegnek az iránta való lojalitásáról, elküldi őt a királyi palotából, egy távoli, alantas népek által lakott vidékre. Amennyiben fia még ezen körülmények között is a hercegi elvárásoknak megfelelően viselteti magát, egyértelmű, hogy valós és őszinte apjához való kötődése.

Ez a mi esetünkben sincs másként. Amikor „kettőségnek” vagyunk kitéve, tehát olyan helyzeteknek, amelyek látszólag ellentmondanak az isteni egység valóságának, és ennek ellenére is állhatatosak maradunk az isteni egység valósága iránt, nos, éppen az ilyen helyzetekben tudjuk leghívebben kifejezni az isteni egységbe vetett hitünket.

Nem ignorálni, hanem átfordítani az ellentétes valóságot

Egy ilyen szituáció kétféle módon tud megnyilvánulni:

a) A látszólag ellentmondó valóságot teljesen ignoráljuk és nem veszünk róla tudomást;

b) Az ellentmondó valóságot átfordítjuk és az istenség eszközévé alakítjuk.

A második eset jóval mélyebbre hatóbb, őszintébb. A látszólag ellentmondó valóság ugyanis, annak ignorálásá-

⁸ *Tánjá* 23. fejezet; valamint lásd a *Cemách cedek* jegyzeteit ehhez a fejezethez [*Kicirim vöhéárot*

19. oldaltól és 104. oldaltól].

tól függetlenül továbbra is létezik, csak éppen nem veszünk róla tudomást. Ha azonban az egység eszmeisége olyan mélyen hatol a tudatunkba, hogy a teljes valóságot ennek alátámasztásaként érzékeljük, nos, ez bizony az igaz és végső egység megnyilvánulásának az esete.

Az „egység” egymás után következő három szintje

3. Fent említett három teendenciát testesíti meg *Niszán*, *Ijár* és *Sziván* három hónapja.⁹

Niszán az első hónap, az egyiptomi kivonulás hónapja, amikor „a királyok királya, az áldott Örökkévaló megnyilvánult nekik.”¹⁰ Ez Istennek egy olyan megnyilvánulása volt, amelyet kizárólag Ő kezdeményezett, amelyre az alanti világnak semmilyen ráhatása sem volt. Ezt igazolja az Írásvers „elszökött a nép”¹¹ megfogalmazása is. Ez annak a tendenciája, amikor „elszökünk” minden elől, csak-

hogy egygé lehessünk az Örökkévalóval.¹²

Ijár a második hónap. Ezen hónapban esedékes a napi *Omer*-számlálás,¹³ amely az állati lélek érzelmi attribútumainak a megtisztítására hivatott.¹⁴ Ebben az időszakban igenis foglalkozunk a lenti dolgokkal – a „kettősséggel” – azért, hogy felemeljük azt egy magasabb spirituális szintre. Azonban még ebben az esetben is, önmaguk világi létezésében fogjuk érzékelni azokat, és nem, mint az istenség részeként. Erre a jelenségre már maga a hónap neve is utal. *Ijár* ugyanis az Ábrahám, Jichák, Jákob és Ráchel nevek héber kezdőbetűinek az akronimja,¹⁵ azoké, akik együtt testesítették meg Isten szekerét.¹⁶ A szekér ugyanis hajtójának alávettségét jeleníti meg, nem pedig a teljes egységet (a hajtó és a szekér között).

Sziván a harmadik hónap, a Tóra-adás hónapja. Ekkor a „fent” és az „alant” aspektusai egyesülnek, s válnak egy har-

⁹ Lásd még *Likuté szichot*, *Vájikrá*, *Emor* 4. bekezdéstől.

¹⁰ *Peszáchi Hágádá* 30. oldal; lásd még ott 24. oldaltól.

¹¹ 2Mózes 14:5.

¹² Lásd *Tánjá* 31. fejezet vége.

¹³ A *Szafirát háomer*, tehát a *Peszách* első napjától *Sávuot*ig tartó számlálás *Niszán* hónap 16. napján kezdődik (3Mózes 23:15.; Lásd *Szifrá*, *Lekách tov* és Rási ehhez a vershez; *Mónáhot* 65a.), amely átveli *Niszán*, *Ijár* és *Sziván* három hónapját. Míg *Niszán* és *Sziván* esetében a hónapnak csak egy része lesz része a számolásnak, *Ijár* hónapnak minden napjában jelen van ez a micva. Lásd *Likuté szichot*, *Vájikrá*, *Emor* 1. bekezdés (156. oldal).

¹⁴ Az *Omer*-számlálás hét hetes időszaka, a szférák hét érzelmi attribútumát (*midot*) jelenítik meg, valamint az azoknak megfelelő lélek ismér-

veket. Ezen hét attribútum mindegyike további hét „al-attribútumra” oszlik fel, csak úgy, ahogy minden hét, hét nappól épül fel. Lásd *Likuté szichot*, *Vájikrá*, *Emor* 23. lábjegyzet. Minden egyes nap számolása, az annak megfelelő attribútum megtisztítását és felemelését jelzi. Lásd *Zohár* 3:97a–b.; valamint *uo.* 189a.; *Likuté szichot*, *Vájikrá*, *Emor* 168. oldaltól, 171. oldal, 174. oldaltól, valamint ott a lábjegyzetek.

¹⁵ *Köhilat Jáákov*, *Ijár* kezdő szóval; *Bét Smuel* a *Sulchán áruch*, *Even háezer* 126. fejezetéhez, 20. lábjegyzet. Lásd még *Mööré or*, *álef*, 84. paragrafus.

¹⁶ A három ősapa és Ráchel együttesen jelenítik meg az attribútumok összességét, amelyek Isten szekerét alkotják. Lásd *Zohár* 1:150a. (és *Sáaré Zohár* a *Brésit rábá* 47:6-hoz) az ősapákat illetően; valamint *Zohár* 2:29b. és 3:244a Ráchelt illetően.

madik aspektussá, amely ezen előző két tón túlmutatva testesíti meg az istenségben való igaz egységet.¹⁷

Igazi egység csakis a Tóra által

4. Fentiek azt is tisztázzák, hogy miért éppen a harmadik hónapban került sor a Tóra-adás eseményére. A Tóra ugyanis az egységet képviseli. A parancsolatok megtartása ugyanis egy, az irántuk való önmegtagadás jelenségét foglalja magába, de nem a velük való egyesülését. A Tórát illetően azonban elmondható, hogy tanulásakor az ember intellektusa, az „Örökkévaló akaratával és bölcsességével egyesül.”¹⁸

Ezek alapján érthetővé válik a hármas számnak az eszmeisége: az ember intellektusa és az Örökkévaló bölcsessége egyesülnek ekkor, hogy egy harmadik valóságot megtestesítve váljanak eggyé.

Fentiekre már a „Mózes átvette a Tant a Szináj hegyén”¹⁹ misnai idézetében is találunk utalást. Bár már a Máránál is kaptunk parancsolatokat, a *Tórát* kizárólag a Szináj hegyen vehettük át. Szináj ugyanis a „hegyek legalacsonyabbika”,²⁰ így két ellentétes tulajdonság egyesülést szimbolizálja,²¹ ezzel összhangban pedig, ennek az egységnek kifejezetten a Tórában kellett megnyilvánulnia.

^[17] Lásd *Likuté szichot*, *Emor* 15. bekezdés. A Tóra-adás felső és alanti világokat összekapcsoló hatásának elvéről még többet lásd még később, *Mászé*, 31. lábjegyzet.

¹⁸ Lásd *Tánjá* 5. fejezet: „Ez olyan csodálatos egyesülés, amihez fogható nincs még egy, és a gyakor-

lati életben egyáltalán nem létezik ehhez hasonló...”

^[19] *Az atyák bölcs tanításai* 1:1.

^[20] *Midrás Töhimim* 68:9.

²¹ Lásd *Likuté szichot*, *Vájikrá* 192. oldaltól.

II.

Mit jelent a Tóra „igazsága”?

Sávuot a legközpontibb ünnep

5. A *Zohár*²² tanítja, hogy *Sávuot* ünnepe minden más ünnepnél emelkedettebb szinten van. Ideje *Peszách*- és *Szukkot* ünnepe közé esik, mivel ez testesíti meg valamennyi ünnep közepét; ahogy a Tóra a mindenség közepét.

A *Sávuot* csak egy napos, nem úgy, mint *Peszách* és *Szukkot*, amelyek hét illetve nyolc napig tartanak. Ez azonban nem azért van, mert a *Sávuot* egy kevésbé jelentős ünnep lenne. Épp ellenkezőleg: *Sávuot* egyetlen napja teremti meg az „És ki olyan, mint néped, mint Izrael, egyetlen nemzet a földön”²³ valóságát.

Ez képviseli (az ezt megelőző *szichá*-ban tárgyalt) teljes egység elvét, amely a Tórában manifesztálódik, amit pedig kifejezetten a harmadik hónapban kellett átvegyünk.

A középső pozíció előnye

6. A központiságnak, avagy a középén állásnak két előnye is van:

a) A középső hely előkelőbb a két szélsőhöz viszonyítva. A Talmud is ezzel összhangban mondja, hogy „a mester középén jár, míg az idős tanítványa a jobbján, a fiatal meg a balján.”²⁴

b) A középső hely szolgál minden további irány gyökeréül is, ugyanis az a *keter* szférájához emelkedik fel, amely a

gyökere és forrása minden más szférának.²⁵

Sávuot ünnepének központisága, a feljebb említett mindkét előnnyel bír:

a) *Sávuot* önmagában véve is emelkedettebb szintet képvisel, mint a többi ünnep; és

b) *Sávuot*kor kaptuk meg a Tórát, amely minden ünnepet magába foglal.

Sávuot fő aspektusa, a Tóra, mint azt már korábban mondtuk. A Tóra-tanulásnak a parancsolatok megtartásával szembeni előnye mindkét feljebb említett minőségben megnyilvánul:

a) A Tóra-tanulás még a parancsolatok megtartásánál is magasabb szinten van. Ahogy Bölcseink tanították: „a Tóra tanulása az összes többivel együtt ér fel”²⁶.

b) A Tóra tanulása egy olyan forrást testesít meg, amely az összes többi parancsolathoz vezet el, amit pedig a következő tanításból is látunk: „A Tóra tanulása fontosabb, mert az cselekedethez vezet.”²⁷

Az agy központisága

7. Fentiek magyarázata az alábbiakban ragadható meg:

A Tóra 613 parancsolata, az emberi test 613 komponensének felel meg: 248 tevőleges előírás a 248 szervnek, a 365 tiltás pedig

²² *Zohár* 3:96a., lásd ott hosszabban. Lásd még *Torá or, Jitro* 109d. oldaltól.

^[23] *2Sámuel* 7:23.

²⁴ *Jomá* 37a.

^[25] *Mystical Concepts in Chassadism* 69. oldaltól, 100. oldal, és ott a 157. lábjegyzet.

²⁶ *Péá* 1:1.

²⁷ *Kidusin* 40b.

a 365 érnek a megfelelője.²⁸ A Tóra ebben a megközelítésben az agynak, az intellektusnak az analógiája.²⁹ Az intellektusnak a test egyéb részeivel szembeni előnye kétrétű:

a) az agyban lévő életerő felülmúlja az összes más szervét;

b) az agy, az összes többi szerv energiáját koncentrálna magában, valamint azok gyökeréül is szolgál.³⁰ Ezzel analóg módon rendelkezik a Tóra az idézett előnnyel bármely *micvá*hoz képest.

A Tóra legmagasabb minősége

8. A központosság azzal az előnnyel is bír, hogy az a *keter* szférájának a magjáig, esszenciájáig emelkedik fel, amely szint bizony még azon a szinten is túlhalad, amelyben a *keter* szférája a többi szféra gyökereként és forrásaként szolgál.

Ugyanez vonatkozik a Tórára. Azon két minőség, hogy az „cselekedethez vezet”, valamint hogy „felülmúl minden más *micvát*” a Tóra-tanulás parancsolatának az értékei. A Tóra önmagában véve azonban rendelkezik azzal az előnnyel ami mindezt meghaladja. Azzal, hogy az maga az „Örökkévaló bölcsessége”: „Voltam nála növendékül...”³¹

Az önzetlen Tóratanulás – Isten átölelése
Ez pedig az önzetlen Tóra-tanulás (*lismá*),

más szóval „magáért a Tóra kedvéért” való tanulásának elvének a lényege, amely azt vonja maga után, hogy azt nem azért tanuljuk, hogy megtanuljunk, miként vezetünk az életünket, nem is azért, hogy eleget tegyünk a Tóra-tanulás parancsolatának, hanem színtisztán önmagáért, a Tóráért.

Ez hasonlít arra, mint amikor egy gyermek már régóta nem látta apját, így hiányában érte kiált. Amikor végre meglátja őt, átöleli apját és megcsókolja. A gyermek ezt nem azért fogja tenni, mert ebből bármi haszna származna, hanem csak is kizárólag az apja [iránt érzett szeretete] következtében.

Ez a zsidókkal is így van: bármikor, amikor csak egy szabad pillanata is akad, hogy átölelhessen apját, a Királyt, a Tóra által – ahogy azt Bölcsseink is kifejezték a „Te veszel magadhoz”³² szavakkal – nos, ebben a pillanatban semmi másra nem fog gondolni. Sem arra, hogy azért tanul, hogy tudja miként kell viselkednie, sem arra, hogy a Tóra-tanulás előírásának a teljesítéséért tanul. A Tóráat magát fogja megragadni, mivel „a Tóra és az áldott Örökkévaló, teljes mértékben egységet alkotnak.”³³

**A Tóra tanulása belső készítés,
nem csak köteleesség**

9. Fentiek magyarázattal szolgálnak az

²⁸ Zohár 1:170b.

^[29] A Tóra a *chochmá*, a bölcsesség, amelyet az isteni bölcsességgel azonosnak, s ezzel egy időben abból származónak veszünk (Zohár 2:62b. és 85a.). A Tóra tanulás (különösen a Szóbeli Tan) az intellektus felfogó képességét igényli; *Mágén Ávrahám a Sulchán áruch*, *Orách chájim*hoz, 50. fejezet 2. paragrafus; Az Álter Rebbe: *A Tóra-tanulás szabályai* 2:13.

³⁰ *Tánjá* 51. fejezet.

³¹ [*Példabeszédek* 8:30.; *Midrás Tánchumá*, *Brésit* 1.; *Brésit rábá* 1:1.] Lásd *Likuté Torá*, *Bámidbár* 12a. oldaltól.

^[32] *Midrás Vájikrá rábá* 30:13.; *Smot rábá* 33:1.; *Tánjá* 47. fejezet [a Zohár 2:140b-t idézve.

³³ *Tánjá* 23. fejezet, a Zohárt forrásként idézve. [Lásd Zohár 1:24a. és uo. 2:90b.]

„A szegények Hilél, a gazdagok pedig Elázár ben Chárszom rabbi érdemében viselik a felelősséget”³⁴ talmudi szavakra is. Amikor a szegény vagy a gazdag azzal érvel, hogy bizonyos elfoglaltságaik miatt nem tudtak időt szakítani a Tóra tanulására, akkor Hilél és Elázár ben Chárszom rabbi személyes példájából vett ellenérvel tudjuk kifogásaikat annulálni.

Ezen állítás azonban ellentmondást rejt magában. Ha az említettek érvét azon alapon utasítjuk el, hogy valójában találhattak volna időt a Tóra tanulására, akkor nincs szükségünk Hillélnek és Elázár ben Chárszom rabbinak a példáira. Ezt az is alátámasztja, hogy maga a Biblia mondja ki, hogy „elmékedjél róla nappal s éjjel.”³⁵ Ennek értelmében pedig, bármilyen lehetőséget is szalasztottak a tanulásra, olybá vétetnek, mint aki „az Örökkévaló szavát megvetette és parancsolatát megszegte.”³⁶ Ha pedig soha nem mulasztottak el egyetlen szabad percet sem, és semennyi idejük nem volt a tanulásra, akkor miként lehet felelősségre vonni?

Csak hogy ebből is következi, hogy előállhat olyan helyzet, amelyben jogi értelemben mentesülünk a Tóra tanulás kötelezettsége alól. Ettől függetlenül,

a „Tóra és az áldott Örökkévaló teljes mértékben egyek” továbbra is érvényben marad. A Tóra irányában igényelt, valódi, belülről fakadó buzgalmat és örömet illetően azonban, még akkor is a Tóra tanulására kell törekednünk, amikor annak kötelezettsége alól egyébként jogilag mentesülnénk.

A Tóra igaz – nincsenek korlátai

10. Ez arra is magyarázattal szolgál, hogy jellemzően miért az אמת, tehát az *igaz* szóval utalunk a Tórára, ahogy azt Bölcsseink szavaiból is kicseng: „A Tórán kívül nincs más igazság.”³⁷

Az igazság egyfajta következetességet, állandóságot képvisel, mindenféle megszakítás nélkül. Bármilyen, ugyanis ami a megszakítás tárgyát képezi szubjektív, nem igaz, nem abszolút, amint az a „folyók, amelyek hamisak”³⁸ elvéből is világosan kiderül. Az igazság tehát olyan entitás, amely „örökké fennáll.”³⁹

Az igazság állandó

Erre már az igazság héber szavát adó אמת *álef-mem-táv* betűhármásban is utalást találunk, amint azt a Jeruzsálemi Talmud fejtegeti:⁴⁰ az א (*álef*) a héber ábécé első

³⁴ Jomá 35b. [Bét Hilél és Rábi Eleázár is teljes mértékben a Tóra-tanulásnak szentelte magát, az előbbi szörnyű szegénysége, és az utóbbi óriási gazdagsága ellenére.]

³⁵ Jósua 1:8. [Maimonidész, *A Tóra-tanulás szabályai* 1:8.; *Sulchán áruch* (RSZ), *Orách chájim* 155:1.]

³⁶ 4Mózes 15:31.; *Szánhedrin* 99a.

³⁷ [Jeruzsálemi Talmud, *Ros hásaná* 3:8.] *Bráchet* 5b.

[³⁸] Bizonyos rituálék a *májim chájim*, azaz a ter-

mészetes („élő”) vizek használatát követelik meg. A „hamis” vizeket, tehát amelyek időnként kiszáradnak (tehát hamisak természetes folyásukban), ha akár csak egyszer is hét év alatt, *májim hámecházvimmak* hívjuk, tehát olyan vizeknek, amelyek hamisak (a *Jesájá* 58:11. alapján) és nem *májim chájimnak* – élő vizeknek; lásd] *Pará* 8:9. [Lásd még *Likuté Torá*, *Mátot* 83c. oldaltól; és *Likuté szichot* 6. kötet 92. oldal 38. lábjegyzet.

³⁹ *Példabeszédek* 12:19. Lásd *Tánjá*, 13. fejezet.

⁴⁰ *Szánhedrin* 1:1.

betűje, a מ (mem) a középső, míg a ת (táv) az utolsó. Ez az igazságra is érvényes, amely mindig ugyanaz marad: az elejétől kezdve a közepén át egészen a végéig.

A Tórát ennek megfelelően igaznak nevezzük, mivel az nem képezi semmi nemű korlát tárgyát. A parancsolatoknak ezzel szemben korlátaik vannak, időhöz és helyhez kötöttek. Még a Tóra-tanulás parancsolata is rendelkezik átmeneti korlátokkal. (Például az, aki adott pillanatban olyan dologban vesz részt, amelyet a Tóra törvénye szankcionál, azon időre mentesül a Tóra-tanulás kötelezettsége alól, amint azt a *Sulchán áruchnak A Tóra tanulás szabályai* című fejezete is lefekteti.) A Tóra-tanulás parancsolata bizonyos helybéli korlátokkal is bír (nem szabad tisztátalan helyeken Tórát tanulni⁴¹). Magának a Tórának azonban nincsenek korlátai. Sem ideiglenesek, sem térbeliek (ahogy azt a Talmud is mondja, „más a helyzet, amikor önkéntesen tesszük”⁴²).

Életünk egy folyamatos tóratanulás

11. Gyakorlati szempontból, ez azt jelenti, hogy egy folyamatos Tóra tanulás kell hogy legyen az életünk.

Nem azért, hogy eleget tegyünk a *Sulchán árucho* által meghatározott, ránk háruló jogi kötelezettségnek. (Amikor szigorúan tekintünk jogi kötelezettségeinkre, az végül ahhoz vezethet, hogy végül is olyan számítást végzünk, amely szerint elégséges ránk nézve a minimáli-

san előírt „egy fejezet reggel és egy fejezet este”⁴³ tanulása.)

Mindenek előtt, arról kell, hogy megbizonyosodjunk, hogy jogi kötelezettségeinket megfelelően vettük-e számításba a *Sulchán árucho* alapján. Könnyen megeshet ugyanis, hogy valójában még rendelkezésére áll szabadidő, ami egyben azt is jelenti, hogy maga a törvény rója ki ránk a szélesebb körű tanulás kötelezettségét. Sőt, még ha számításainkat illetően jól is ítéljük meg saját helyzetünket, a Tóra iránti belülről fakadó buzgalom és öröm, a folyamatos tanulást követeli meg.

A Tóra tanulás fontossága nem ragadható meg csupán az élet vezetésre gyakorolt jótékony hatásában. Ez a fajta megközelítés ugyanis azt vonja maga után, hogy csak akkor ülne le, hogy a források felleléséért kinyissa Mózes öt könyvét és a Talmudot, a *risonimok* és *áchronimok* valamennyi kommentárját felhasználva, egészen az Álder Rebbe *Sulchán árucho*-ját fellapozva, amikor a gyakorlatban felmerülő problémával szembesülne. Amikor azonban éppen semmilyen probléma sem környékezi meg, nem tanulna.

Meg kell értenünk, hogy a Tóra fő aspektusa, a „Tóra, a Tóráért.” Ennek értelmében pedig folyamatosan, minden egyes pillanatban tanulnunk kell, hogy „nagygyá tegye a Tant és dicsővé tegye.”⁴⁴

A korlátok nélküli Tóra a gyerekekre is vonatkozik

12. Ebben a kontextusban már érthetővé

[41] *Brácho*t 24b.; *Sulchán árucho* (RSZ), *Orácho chájim* 85:2.

⁴² *Kidusin* 33a.

[43] *Mónácho*t 99b.; *A Tóra tanulás szabályai* (RSZ) 3:4.

[44] Lásd lejjebb, 15. bekezdés.

válík a Tóra és a parancsolatok közötti különbség a gyermekeket illetően is.

A gyermekek minden *micva* teljesítése alól mentesülnek.⁴⁵ Létezik ugyan a neveltetés *micvája*; azonban

a) ez csak rabbinikus parancsolat,⁴⁶ és

b) ez a kötelesség az apára hárul, és nem a gyermekre.⁴⁷

A Tórával kapcsolatban azonban az van írva, hogy „az apára háruló tevőleges előírás fiú gyermekének tanítása,”⁴⁸ a gyermek kötelessége pedig az, „hogyan képezze magát, amennyiben tudatára ébred az ebbéli hiányosságának.”⁴⁹

Ez a különbség abból ered, hogy a *micvák* általában véve rendelkeznek korlátokkal. A Tóra ezzel szemben semmilyen korlátnak sem tárgya, így tehát az minden egyes zsidóra vonatkozik csak úgy a felnőttekre, mint a gyermekekre.

A gyermekek a biztosíték

13. Éppen ezért kifejezetten a Tóra-adás eseménye követelte meg, hogy a gyermekek szolgáljanak egyfajta biztosítékul.⁵⁰ A Máránál elrendelt parancsolatokhoz nem volt szükségük semmiféle biztosítékra. Arra csak a Tóra-adáskor volt szükség. A Tóra-adás eseményének az alapelve ugyanis nem a „*micvák* átadása”, hanem bizony kifejezetten a „Tóra átadása” volt, amely a gyermekekhez éppen

úgy kapcsolódott mint a felnőttekhez. Mivel a gyermekekre is fenn áll a Tóra-tanulás kötelezettsége, annak egyedi minősége különösképpen az esetükben szembeötlő.⁵¹ Ennek értelmében jut a Midrás [azzal kapcsolatban, hogy a gyermekek jelentik a biztosítékunkat] a zoltáros „Kisdedek és csecsemők szájából alapítottát hatalmat”⁵² idézetének a következtetésre.

A „legmagasabbtól a legalacsonyabbig”

14. Fentiek értelmében már érthetővé válík, hogy a Tóráért az **תמא**, az igazság jellemzővel illetjük. Az igazság az *áleftól* (a héber ábécé első betűje) a *távig* (a héber ábécé utolsó betűje) terjed, más szóval a legemelkedettebb szinttől, a legalacsonyabbikig. Ebben a kontextusban a Tóra egyfelől a legemelkedettebb szintet képviseli: túlmutat azon a „tudáson hogy miként cselekedjünk,” meghalad valamennyi cselekvéshez kapcsolódó aspektust. Másfelől, a Tóra képviseli a legalacsonyabb végletet is, tekintetbe véve hogy az a gyermekekhez is kapcsolódik, akik még mentesülnek valamennyi parancsolat alól.

„Naggyá tegye a tant és dicsővé tegye”

15. Ez arra is magyarázattal szolgál, hogy

[45] *Chágigá* 2b.

[46] *Sulchán áru*ch (RSZ), *Orách chájim* 343. fejezet. [Lásd a Rebbe jegyzeteit a *Pelách hárimon*hoz, 294. oldal.]

[47] Lásd *Encyclopedia Talmudit*, *Chinuch*, 1. fejezet.

[48] *A Tóra-tanulás szabályai* (RSZ) 1:1.

[49] Maimonidész, *A Tóra-tanulás szabályai* 1:3.

Lásd *Piszké dinim Cemách cedek*, 339. oldal, erről a szabályról.

[50] Midrás *Sir hásirim rábá* 1:4. [Lásd korábról, *Bámidbár* 111. lábjegyzet.]

[51] Lásd *Likuté szichot*, *Brésit*, *Vájchi* 17. bekezdés.

[52] *Zsoltárok* 8:3. A feljebb idézett Midrás, az 50. lábjegyzetében utal erre a versre, mint hivatkozási szöveg.

miként lehetséges, hogy a „nagygyá tegye a tant és dicsővé tegye”⁵³ prófétai verse két egymással ellentétes kontextusban is fellelhető.

Egyfelől, ezt a kifejezést a kisgyermek tanításával kapcsolatban találjuk. A „nagygyá tegye a tant, és dicsővé tegye” elvének érdemében él azon szabály, hogy a gyermekek hivatásos formában történő tanítása nem tárgya a „verseny-korlátozás” törvényének.⁵⁴ Ebben az esetben a Tóra tanulás legkezdetibb szakaszáról beszélünk, tehát a legalacsonyabb véglétről.

Másfelől ugyanezt a kifejezést a kóser hal ismertető jegyeinek a kontextusában találjuk meg. A Talmud⁵⁵ mondja, hogy minden olyan hal, amelyiknek pikkelje van, uszonnal is rendelkezik. Ha ez így van, akkor a Tóra miért követeli meg külön az uszony ismertető jegyének a jelenlétét is? A válasz az, hogy annak érdekében, hogy „nagygyá tegye a tant és dicsővé tegye!” Ebben az esetben magáról a Tóráról beszélünk, amely túlmutat a helyes cselekvés Tórából való megtanulásának az elvén.

A Tóra-tanulás valamennyi szintjén tehát, a legmagasabbtól a legalacsonyabbikig is érvényben vannak a „nagygyá

tegye a tant és dicsővé tegye” valamint a „Te veszel magadhoz” elvei.

Az esszencia kis része is maga az esszencia

Az Írás a fentiekkel összhangban mondja, hogy „Közel van az Örökkévaló mind a szólítóihoz, mindazokhoz, kik igazán szólítják”⁵⁶ valamint „nincs más igazság, csak a Tóra.”⁵⁷ Ez azt jelenti, hogy „Isten közel van,” azaz vesszük az isteni esszenciát, ahogy van, függetlenül a megközelítés módjától – „mindazokhoz, kik igazán szólítják” – feltéve hogy valóban igazán, azaz a Tórán keresztül teszik ezt. Ugyanis az isteni esszencia mindenhol ugyanaz, és amikor annak bármely részét is ragadjuk meg, olyan mintha az egész tartanánk.⁵⁸

16. Az Örökkévaló adja, hogy Tóra-tanulmányainkat minden szinten folytassuk, és hogy mindegyiken „nagygyá tegye a tant és dicsővé tegye.” Ez fogja előidézni az „esküvője napját” – azaz a Tóra-adást⁵⁹ a gyermekeiben, hogy olyanok legyenek, mint az Örökkévaló esszenciája, és hogy felépüljön a „világ építménye”⁶⁰: hogy mind az alanti világok, mind a felső világok hajlékaul szolgáljanak, legyen áldott.

[53] *Jesájá* 42:21.

[54] Maimonidész, *A Tóra-tanulás szabályai* 2:7.

[55] *Chulin* 66b.

[56] *Zsoltárok* 145:18.

[57] Jeruzsálemi Talmud, *Ros hásaná* 3:8.; *Tánjá* 37. fejezet vége.

[58] *Keter sém tov, Hoszáfot*, 116. paragrafus. [Lásd még korábbról, *Bámidbár* 84. lábjegyzet.]

[59] „Esküvője napján” (*Énekek éneke* 3:11.) – „ez a Tóra-adás napjára utal”; *Táanit* 26b.

[60] „Mik azok a *bánáim*? Rábi Jochánán mondta, hogy ezek olyan *tálmid cháchámok* (a bölcsék tanítványai, Tóra-tudósok), akik egész nap a világ építésén fáradoznak”; *Sábát* 114a. (és *uo. Brácho*t 64a.). Lásd *Széfér hámaámárim–Kuntreszim* 1. kötet 16b. oldal.

III.

Tóratanulás fokozása Sávuoat ünnepén

Biblia, Zsoltárok és Tánjá

17. Sávuoat megfelelő idő arra, hogy megerősítsük elköteleződésünket a Rebbe, az apósom által elrendelt napi tanulmányok mellett, amely magában foglalja a *Chumás* (*Mózes öt könyve*), a *Zsoltárok* és a *Tánjá* napi tanulását.

A *Chumásból* minden nap egy fejezetet kell megtanulni a hetiszakaszból Rási kommentárjával: vasárnap az elejétől a második részig, hétfőn a másodiktól a harmadikig; és így tovább.

A *Zsoltárok*ból minden nap a reggeli imát követően kell elolvasni a megfelelő zsoltár fejezeteket, a havi bontásnak megfelelően. (A *Levusban*⁶¹ találunk arra utalást, hogy a *Zsoltárokat* ima előtt kell olvasni, de ez egy másik megközelítés. A Rebbe a napi *Zsoltár* fejezetek recitálását a [reggeli] ima utánra rendelte el.⁶²)

A *Tánjából* is a napi adagot kell megtanulni, tekintve hogy ezt egy évre osztották fel napi adagokra.⁶³

A *Chumást* Sávuoat ünnepén kaptuk meg, Mózesen keresztül.

A *Zsoltárok*knak Dávid király a szerzője, akinek mind a születésnapja, mind halála Sávuoat ünnepére esik.⁶⁴

A *Tánjá* a Báál sém tovhoz kapcsolódik (ugyanis a Báál sém tov tanításai a *Chábád* haszidizmuson keresztül nyilvánultak ki, főként a *Tánján* keresztül. Ezt már a *Tánjá* egyik ajánlásának a jól ismert utalásában is említésre került: „Most Izrael örüljön, hogy szent szavai kinyilvánítottak”⁶⁵); Sávuoat pedig a Báál sém tov eltávozásának napja.⁶⁶

Sávuoat ebből fakadóan tehát ideális időszak arra, hogy megerősítsük magunkat ezen tanulmányokban, amelyek mindenki számára egyaránt érvényesek. Ez egyfajta adalék a bármely Tóra-tanulmánya fokozásához, mindenki a maga szintjének megfelelően. Ugyanis ahogy Sávuoatkor a Tóra-adást ünnepeljük, tehát az egész Tórát – magába foglalva mindent, „amit egy szorgalmas tanuló még felfedezhet”,⁶⁷ értelemszerűen ez a megfelelő idő arra, hogy fokozzuk tórai tanulmányainkat.

⁶¹ *Lövus hátöchelet* 1:9.

⁶² Lásd még Széfer *hmáámárim* 5708, 264. oldal 1. lábjegyzet.

⁶³ A *More siurban* kiadva, a *Tánjá* valamennyi későbbi kiadásának mellékletként.

⁶⁴ [Dávid király Sávuoatkor született – lásd *Sáaré tsuvá* a *Sulchán áruach*, *Orách chájim*hoz 494. fejezet 6. paragrafus; és lejjebb a 36. bekezdésben (*szicha* folytatásában). *Hilulá* napja (végső eltávozásának a napja; lásd még korábbról, *Bámidbár* 92. lábjegyzetben, a *hilulá* kifejezés magyaráza-

táért) szintén Sávuoatra esett, ahogy azt a *Midrás Rut rábá* 3:2. mondja, valamint a] Jeruzsálemi Talmud, *Chágigá* 2:3., a *Toszáfot* idézetében, *Chágigá* 17a., *áf áceret*.

⁶⁵ [Jehuda Léb hákohen rabbi ajánlása, *Tánjá* 2b. oldal; a Izrael Báál sém tov rabbira utalva.] Lásd *Likuté diburim* 1. kötet 61a. oldal.

⁶⁶ Lásd még korábbról, *Bámidbár* 93. lábjegyzet.

⁶⁷ Jeruzsálemi Talmud, *Péá* 2:4.; *Midrás Vájikrá rábá* 22:1. Lásd *Likuté szichot* 19. kötet 252. oldalától, valamint 20–21. lábjegyzetek.

A *chitát* ereje

Ezen három mű leckéinek tanulmányozásának a következetes megtartása a „*chitát* Elokim” (a *chitát* a *Chumás*, *Zsol-tárok* és *Tánjá* szavak akronimja⁶⁸) hatását fogja kiváltani – „és volt Istentől való rettegés („*CHiTáT*”) a városokon”⁶⁹ jelenségét. Ez pedig az „utaztak”⁷⁰ jelenségét fogja lehetővé tenni, azaz hogy megkezdjenek egy utazást Izrael országához nyugalommal, a teljes és igaz Megvál-

tással. Ezért is mondták Jákobnak, hogy „induljunk és menjünk,”⁷¹ ami hamar be fog következni, még a mi napjainkban, „És felvonulnak Ción hegyére, hogy ítéljék Ézsau hegyét.”⁷² A Tóra tanulása és a *micvák* megtartása, valamint a feljebb említett gyakorlati előírások megtartása, fogja előidézni igaz Messiásunk eljövetelet, itt a földön, mihamarább, még a mi időnkben.

⁶⁸ Lásd *Széfér hászichot* 5696, 145. oldal [„És volt Istentől való rettegés (*chitát*) a városokon, amelyek körülöttük voltak” (*1Mózes* 35:5.); a *CHiTáT* szó a *Chumás-Töhlím-Tánjá* szavak héber írásmódjának megfelelő akronimja, az „amelyek körülöttük voltak” kifejezés pedig az akadályozó, gátló tényezőket hivatott jelezni. A *chitát* Elokim betűi – tehát a *Chumás-Töhlím-Tánjá* könyveké – képesek csak ezeken a zavaró tényezőkön felül kerekedni.” Lásd még *Igrot kodes MáHáRJÁC* 4. kötet 368. oldal.]

⁶⁹ *1Mózes* 35:5.

⁷⁰ Az idézett vers („És elvonultak; és volt Istentől való rettegés a városokon...”) első szava, és a következőként olvasandó vers „Jákob pedig elérke-

zett Lúdba, amely Kánaán országában van (tehát Izrael földje)...”

⁷¹ *1Mózes* 33:12.

⁷² *Ovádjá* 1:21. Ézsau azt mondta Jákobnak: „Vonuljon csak uram, én pedig had ballagok vele.” Jákob válasza erre az, volt, hogy megkérte Ézsaut, hogy menjen csak előre, hogy aztán ő lassabb léptekkel kövesse őt „amíg eljutok uramhoz Széírbe” (*1Mózes* 33:14.; lásd ott Rási). Önmagában az a tény, hogy Jákob sose ment Széírbe, még nem jelenti azt, becsapta volna Ézsaut: majd a messiási korszakban fog Széírbe menni, amikor „megmentők felmennek...” Midrás *Brésit rábá* 78:14.; Rási az *1Mózes* 33:14-hez.

IV.

Tóra, a „száraz és fáradt, víznélküli földön”

Miért sivatagban adatott a Tóra?

18. A Tórát egy sivatagban kaptuk, tehát egy olyan helyen, amelynek nem volt gazdája. Ez azt tanítja számunkra, hogy a Tórának sincsen egy adott gazdája, megkülönböztetett tulajdonosa.⁷³ Az minden zsidóhoz kötődik. Bárki, aki tanulmányozza, tulajdonosává válik.

Fentiek mellett is felvetődik azonban a kérdés hogy a Tóra miért éppen egy ilyen elhagyott helyen, „egy száraz és fáradt, víznélküli földön adatott” – egy helyen ahol sem ruha, sem étel nem volt, sőt még víz sem? Amikor a zsidók a sivatagban voltak, ruháik ugyanazok voltak, mint amiket korábban hordtak már, és amelyek csodálatos módon velük együtt nőttek, hogy méretben illeszkedjenek.⁷⁴ Ételként a manna szolgált számukra,⁷⁵ vízzel pedig a sziklából látta el őket Isten.⁷⁶ Miért kellett a Tóra-adásnak éppen egy ilyen elhagyott sivatagban megtörténnie?

A Tóra minden egyes hasonlata minden részletében meg kell, hogy feleljen a hasonlítóval.⁷⁷ Ennek értelmében pedig, a sivatag kapcsán említett valamennyi részlet releváns a Tóra-adás szempont-

jából. A fent adott magyarázat azonban a sivatagnak csak azon megnyilvánulásához kötődik, amennyiben az egy elhagyott hely, azonban a többi vonatkozásához nem.

Kifogások a Tóratanulással szemben

19. A Tóra tanulás kötelezettségét illetően az emberek mindenféle akadályozó tényezőre szoktak hivatkozni, amelyeket különböző érvekkel és furcsa kifogásokkal igyekeznek igazolni.

Ha például egy üzletembert igyekszünk meggyőzni, hogy különítsen el időt a Tóra-tanulásra, ő azzal fog érvelni hogy az nem releváns számára. Azt fogja mondani, hogy ő üzletember, és így a spirituális tevékenysége az adományozás, jótékonyság tevékenységéhez kapcsolódik, és nem a Tóra-tanuláshoz.

Annak tudatában van, hogy az üzletembernek a legsűrűbb elfoglaltságai közt is ki kell magát vonnia a napi rohanás rutinjából, hogy, elmondja a délutáni imát, ugyanis mint ismert, ez a délutáni ima kifejezett aspektusa.⁷⁸ Még Élijáhu próféta szavai is „csak akkor hallgattak

[73] Midrás *Möchiltá, Jitro, Báchodes* 1. fejezet, valamint *Möchiltá dörÁsbi* a *2Mózes* 19:22-höz. Lásd még *Bámidbár rábá* 1:7.

[74] *Psziktá dörÁbá Káháná*, Buber kiadása, 10. fejezet 92a. oldal; Rási az *5Mózes* 8:4-hez.

[75] *2Mózes* 16:35; *5Mózes* 8:3. és 16.

[76] *5Mózes* 8:15.; *Zsoltárok* 78:15-től. *Toszeftá* megjegyzése, *Szukká* 3:11-től, hogy Mirjám kútja kísérte izraelt a pusztában, amely egy szita-szerű

szikla volt, amelyből a víz robbanás-szerűen tört elő.

[77] Lásd *Torá or, Mikéc* 42b-c. oldalak. *Széfer hálikutim–Cemách cedek, Másál; Likuté szichot* 11. kötet 259. oldal. Lásd még *Likuté szichot, Vájikrá, Peszách* 107. oldal.

[78] Lásd „*The Dynamics of Prayer*,” *Deep Calling Unto Deep* (Kehot, 1990), 31. oldal. Lásd még később, *Slách*, 7. bekezdés.

meg, amikor a délutáni imát mondta.⁷⁹ Így tehát meg van a maga áldozatteljes feladata. Akkor miért erőltetjük nála külön a Tóra-tanulást is?

Amikor a napi Tóra-adagnak a Rási kommentárjával való tanulásával kapcsolatban vonjuk kérdőre, nem beszélve a napi *Tánjá* tanulásról, ő azzal érvel, hogy „a haszid filozófia követeli meg, hogy az ember Tóra-tanulásának rendszeresnek és fokozatosnak kell lennie. Ennek értelmében pedig a jelenlegi feladatoknak kell prioritást élvezniük, egészen a délutáni imáig, s még azt magába foglalva, csak úgy, mint Élijáhu próféta esetében. Csak ezt követően lehetséges magasabb szintekre fejlődni.” Nem arról van szó, hogy Isten ments a Chumásnak és Rási kommentárjának a tanulását utasítaná el, vagy a *Tánjá* tanulását. Csupán mindent a maga „megfelelő idejében” kíván megtenni, amikor már felszabadult egyéb elfoglaltságai alól, s így képes egy jól megszabott ütem szerint haladni.

Ehhez hasonlóan az életét a töranatulásnak szentelő „sátorlakó” (aki a Tóra sátrában ül; *josev ohel*⁸⁰) is mindenféle kifogásokkal él. Amikor arra kérjük, hogy fejlessze „mind a csontjaim mondják...”⁸¹ attitűd-

jét és ő „nem mozdult a táborból,”⁸² és így tovább, azt explicit módon nem utasítja vissza. Csupán azzal érvel, hogy ez megfelelő felkészülést igényel, először megfelelő mennyiségű pihenésre van szüksége, hogy kitisztuljanak a gondolatai; majd arról kell gondoskodnia, hogy valami tiszta ehető dolgot egyen stb. – az *Alsich* mondja,⁸³ (hasonlóan a Maimonidész egyik Responsumához⁸⁴), hogy a tiszta ehető ételek az elmére is tisztító hatással bírnak – és csak mindezek után tud nekiülni a tanulásnak.

Istenre kell hagyatkoznunk!

20. És ezekre a kifogásokra jön annak a tanulsága, hogy a Tóra a sivatagban adott, egy „száraz és fáradt, víznélküli földön.” Azt tanuljuk ebből, hogy a Tórával a birtokunkban, teljes mértékben Istenre kell hagyatkoznunk.

A zsidó nép miután elhagyta Egyiptomot, a Tóra átvétele kedvéért a pusztaságba ment, egy műveletlen földre. Nem tudták, hogy miként fognak boldogulni. Végül Mózes révén megkapták a manát, Áron érdemében a felhőoszlopot, és Mirjámnak köszönhetően vízben is részesültek.⁸⁵ A három szent cádik erényeire kellett hagyatkozniuk, és kizárólag

⁷⁹ *Bráhot* 6b.

^[80] A kifejezés az *1Mózes* 25:27-ből ered, és a Tóra-tanulás iránti odaadást fejezi ki. Lásd *Tárgumim* és Rási ehhez a vershez; Midrás *Brésit rábá* 63:10.; *Élijáhu rábá* (5.) 6. fejezet.

^[81] *Zsoltárok* 35:10., a teljes figyelemmel és erőfeszítéssel meghozott részvételt jelezve. Lásd *Cváát háRIBás*, 33. fejezet, és ott a lábjegyzetek.

^[82] *2Mózes* 33:11., a Tóra iránti teljes odaadást jelezve. Lásd *Szifré*, *Pinchász*, 141. fejezet; *Mónáhot* 99b.

⁸³ *Chávácelet hášaron* a *Dániel* 1:5-höz. [Lásd még *Sné luchot hábrit*, *Sáár háotjot*, *Kof-ködusá*, *birchot hásulchán* kezdő szavakkal, 5. bekezdés (85b. oldal).]

^[84] Lásd az idézeteket a *Keter sém* tolvban, 381. paragrafus (és ott a lábjegyzeteimet). A nyers illetve tiltott ételek negatív hatásairól lásd a *Torá slémá*-ban idézett forrásokat, *Smini* 11:43., 266. és 273. lábjegyzetek; valamint *Likuté szichot* 13. kötet 260. oldalról, és ott a 28–31. lábjegyzetek.

⁸⁵ *Táanit* 9a.

ennek érdemében váltak érdemessé arra, hogy megkapják a Tórárt.

Ez mindnyájunk számára erkölcsi okulásként szolgál. Tórárt kell, hogy ta-

nuljunk, és bízunk az Örökkévalóban. Az Örökkévaló pedig valamennyi szükségünkről gondoskodni fog, mind anyagi, mind spirituális értelemben.

V. A „láb” alázata

„A szegényért és a micvart...”

21. Bölcsseink mondják:⁸⁶ „Amikor lábaddal terjeszkedsz a szegényért és a *micváért*, teljesíted az *Áldott lesz jöttödben és áldott lesz mentedben*”⁸⁷ Írásvers szavait.

A Bölcsék mondásának fenti megfogalmazása magyarázatot igényel:

a) A „szegényért” kifejezés nyilván a *cödakára*, a jótékonyságra utal. Akkor meg miért úgy fogalmaz, hogy „a szegény” és „a *micva*”? Hiszen a *cödaka* a *micvák* szerves részét alkotja! Sőt, a Jeruzsálemi Talmudban azt találjuk, hogy az egyszerűen csak „a *micvaként*” utal a *cödakára*!⁸⁸

Erre persze rögtön elő állhatnánk azaz a javaslatlalt, hogy fenti állítás arra utal, hogy a *cödaka* olyan, mint az összes *micva*, avagy „az összes *micvával* együtt ér fel.” Azonban ezt már a Talmud explicit is kimondja,⁸⁹ akkor meg mi szükség van az itteni utalásra?

b) A „lábakra” való utalás helyett, helyén valóbbnak tűnhetne a „séta” vagy „futás” szavak használata.⁹⁰ Ennek fényében felvetődik a kérdés, hogy vajon mi a jelentése a „terjeszkedsz” kifejezésnek?

Az ész, a szív és a láb parancsolatai

22. Az emberi testet általában három részre osztjuk fel: feje, testre és lábakra. Még részletekbe menőbben ezt is 248 részre osztjuk fel.⁹¹ Ehhez hasonlóan a Tóra parancsolatai is 248 tevőleges előírást foglalnak magukba.

(A *Széfer Cháredim* minden egyes *micvát* megfeleltet valamilyen testrésznek. Végig veszi, hogy melyik *micva* elyik testrészhez kapcsolódik.)

A 248 parancsolatot általában három kategóriába soroljuk:

a) Vannak olyan parancsolatok, amelyek az elméhez kapcsolódnak, mint például a Teremtő nagyságának a felismerése, a Tóra tanulása, stb. Ezek a „fej” kategóriájába sorolhatók.

b) Vannak olyan parancsolatok, amelyek a szív érzéseire kötődnek, ilyen például Isten szeretete és félelme, Izrael szeretete, stb. Ezek a parancsolatok a „test” kategóriájához tartoznak.

c) Vannak olyan parancsolatok, amelyek cselekedetet követelnek meg. Ezek esszenciálisan kapcsolódnak az alázathoz a *kábálát ol*-hoz, és a „láb” kategóriájába sorolhatók.⁹²

⁸⁶ *Derech eret zutá* 9. fejezet.

^[87] *5Mózes* 28:6.

⁸⁸ *Tánjá* 37. fejezet. [Lásd *Jeruzsálemi Talmud, Péá* 8:8. „*máflig bömicvá*.” Lásd még *Rási a Sábát* 156a-hoz, *cádkán bömicvot*; *Chidá, Dvás löfi, cádik*, 37. paragrafus.]

^[89] *Bává bátrá* 9a.

^[90] Lásd még *Az atyák bölcs tanításai* 5:14. és *Mid-*

rás Brésit rábá 55. fejezet vége, a sétálás kifejezésre a *micvák* kontextusában; valamint *Az atyák bölcs tanításai* 4:2. és *Brácho* 8b., a futás kifejezésre a *micvák* kontextusában.

^[91] *Ohálot* 1:8.

^[92] Lásd még *Tánjá, Igeret hákodes* 1. fejezet; *Torá or, Mispátim* 77b. oldal; valamint *Likuté szichot, Brésit, Vájchi*; ezen kategóriák jelentésére.

Az emberi elme és érzelem korlátokkal övezett. Sőt, még az értelmén illetve érzelmen alapuló *kábálát ol* (tehát amikor értelmünkre vagy érzelmeinkre hagyatkozva fogadjuk el a „mennyei királyság terhét”) is ebből fakadóan korlátozott.

A láb csak önmagában tud

„terjeszkedni”

Ezek alapján pedig már értetővé válik a „lábbal terjeszkedsz” kifejezése. A terjeszkedés másodlagos jelentése a korlátok legyűrése, a határokon való áttörés. Mikor és hol tud megvalósulni a korlátok nélküli terjeszkedés? A „lábakban”, tehát a *kábálát ol* isten-szolgálatának aspektusában. A „lábban” annak tiszta, önmagában vett értelmében, tehát az elmétől és a szívtől független módon. Amikor a „láb” az elméhez, vagy a szívhez kapcsolódik, akkor a sétára leszünk képesek, vagy legjobb esetben a futásra. A lábak azonban, önmagukban véve arra is képesek, hogy terjeszkedjenek – még pedig mindenféle korlát nélkül.

Felismerni saját „szegénységünket”

23. Az elmondottakkal kapcsolatban azonban felmerül a kérdés, hogy egy gondolkodó, racionális lény, hogy tudná elméjét és érzelmeit félretenni és a „láb terjeszkedésének” az attitűdjének alávétetni?

A választ hivatkozási szövegünk kö-

vetkező szavaiban leljük meg: „a szegényért.” Az embernek el kell gondolkodnia saját helyzetén, körülményein. Ha ezt megteszi, arra a felfedezésre jut, hogy bizony ő maga is „szegény”, más szóval „szegény elméjében.”⁹³ Ebből következően tehát nem saját elméje az, amire minden mást alapoznia érdemes. Ugyanez vonatkozik a szív érzéseire is. Ennek felismerése segíthet minket abban, hogy a *micvákra* vonatkozólag, általában teremtsük meg magunkban a „láb terjeszkedésének” az attitűdjét, kiváltképpen pedig *cödaka micvájára* vonatkozólag. Ekkor lábait futásra fogja használni, mindenféle számíthatás nélkül, hogy egy másik zsidót anyagi, illetve spirituális értelemben vett *cödakával*⁹⁴ segíthessen meg.

„Áldás”, „jöttödben és mentedben”

24. A fentiekből származó jutalom pedig az lesz, hogy „áldott vagy jöttödben és áldott vagy mentedben.” A „jöttödben” kifejezése az *itárutá dilöélá* (fentről való kezdeményezés), amely megelőzi az ember Isten-szolgálatát, és azon képességgel ruház fel, hogy általa magasabb szintre emelkedjünk. „Mentedben” az *itárutá dilöélá* azon Isten-szolgálatára utal, amely az *itárutá dilötátát* (lentől induló kezdeményezés) követi annak válaszaként.⁹⁵

Ezen kifejezések mindegyike az „áldott” szóval párosul. Ez azt jelenti, hogy

^[93] *Nödárim* 41a.: „Senki sem szegény, csak a tudatlan” (tehát aki szellemi értelemben szegény).

^[94] A spirituális cödaka elvét-, tehát mások spirituális szükségletének kielégítését illetően lásd *Likuté szichot, Vájikrá, Kódosim* C; és *The Philosophy of*

Lubavitch Activism, in: *Chassidic Dimensions*, különösen a 2. fejezet.

⁹⁵ Lásd *Likuté Torá, Sir hásim* 24a. oldal, az *itárutá dilöélá* aspektusának számos szintjét illetően.

az *itárutá dilöelá* messze nagyobb méreteket fog ölteni, mint normális körülmények között, amikor is az a mi Isten-szolgálatunkkal van arányban. Más szóval, a „láb terjeszkedésének” módján meghozott, tehát mindenféle korlátot áttörő erőfeszítés, olyan mértékű jutalmat fog előidézni, ami még a befektetett erőfeszítést is messze túl fogja haladni. Ugyanis az áldott Örökkévaló csak a teljesség helyén honol⁹⁶ (tehát az Isten-szolgálat teljességében).

25. Fentiektől függetlenül, Bölcsaink állítása szó szerinti értelméből sem veszt. Ennek következtében pedig mindazokra vonatkozik, akik egyébként eleget tettek a „láb terjeszkedése” elvének, a *tácháluchában* való részvételükön keresztül,⁹⁷ amely mértéke akár több órára is kiterjedt. Ugyanezen idő alatt ugyanis nyugodtan elfoglalhatták volna magukat saját ügyeikkel. Mindazon által nem ezt tették, hanem a „láb terjeszkedése” útján

jártak, csak hogy a spirituális értelemben segítsenek a „szegényen”. Ők legyenek azok, akikben megvalósul az „áldott jöttödben és áldott mentedben” elve: minden napod, heted, hónapod és éved jöttödben és mentében. Isten szolgálataikat illetően is valósuljon meg az „áldott vagy jöttödben és áldott vagy mentedben” jelensége: egy áldás „a jöttödben”, tehát az Istentől ránk ruházott azon képesség, hogy sikerrel kivitelezzük munkánkat valamennyi küldetésünk során; és egy áldás „a mentedben”, tehát amikor küldetésük Isten-szolgálatának végére értek, lássák erőfeszítéseik gyümölcsét, a „lásd világod még életed során”⁹⁸ elvét.

Járjanak sikerrel valamennyi személyes jellegű ügyüket illetően is: Tóra-tanulásukban, a parancsolatok *hidur*⁹⁹ módján való végrehajtásában, és az ima Isten-szolgálatában – amely mindnek a gerince,¹⁰⁰ s hasonlóképpen legyenek áldottak anyagi jellegű szükségleteiket illetően is.

^[96] *Zohár* 1:216b. Lásd még *uo.* 3:90b.

^[97] *Tácháluchá*-menetelés. A lubavicsi haszidoknál szokás, hogy minden ünneppon (folyamatosan és egyénileg) járó-távolságon belül található zsinagógákat látogatnak meg, hogy azok közösségeinek beszéljenek az aktuális témákról, és hogy az ünnep örömeivel és spiritualitásával inspirálják őket.

⁹⁸ *Bráchat* 17a. [a jövőbeni manifesztációra, mint a jelenlegi erőfeszítéseink gyümölcseként utalva.]

^[99] *Hidur*-díszítés. *Sábát* 133b.: „Ez az én Istenem, őt dicsóítem” (2Mózes 15:2.) – ami azt jelenti, hogy magunkat a micvák megtartása által,

kell szépítenünk Őelőtte: „Építs egy szép szukkát a tiszteletére, kössél szép luláv csokrot...” A *hidur* micva azt jelenti, hogy a micvák teljesítésének kivitelezését illetően, túltesszünk a pusztán törvény diktálta kötelezettségeinken. Kötelességünk ekkor, hogy legalább a harmadával többet költünk a micvának, a háláchá által meghatározott költségénél (*Bává kámá* 9b.). Lásd *Likuté szichot, Brésit* 180. oldal.

¹⁰⁰ *Likuté Torá, Bálák* 70c. oldaltól. [Lásd „*The Dyanics of Prayer, Deep Calling Unto Deep* 38. oldal.]

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com

TARTALOMJEGYZÉK

Sávuot

A Tóratanulás mérhetetlen jelentősége

I. A Tóra egysége.....	3
II. Mit jelent a Tóra „igazsága”?.....	7
III. Tóratanulás fokozása Sávuot ünnepén.....	13
IV. Tóra, a „száraz és fáradt, víznélküli földön”	15
V. A „láb” alázata.....	18

התודה והברכה

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי תלמידינו, החתן הת' יצחק יהודה שי' והכלה המהוללה מ' דניאל תחי' קובץ'.

התודה והברכה לכל קרובי המשפחה, ידידים ומכירים, שהואילו לשמוח אתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

על יסוד הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שחילק 'תשורה' בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע, מוגשת בזה תשורה מיוחדת לכל המשתתפים בשמחה זו, הכוללת חוברת 'לקוטי שיחות' המופיעה לראשונה בתרגום להונגרית.

מאז חודש חשוון שנה זו מדי שבוע מתרגם החתן שי' את השיחות השבועיות מתוך 'לקוטי שיחות' חלק א-ב להונגרית, על פי התרגום האנגלי של הרה"ת ר' יעקב עמנואל ז"ל שחט, בהשוואה לתרגום בלה"ק. הרב שלמה כובש משלים את התרגום, וביחד עם הרב ברוך אבערלאנדער עורכים אותו, ואז זה מופיע בחוברת המופצת בבתי כנסת השונים.

בשם כל הקוראים נתונה בזה תודתינו לחתן שי' על העבודה המסורה להפיץ מעינות החסידות חוצה. ויהי רצון שיזכה להמשיך במפעלו ולהוסיף פעלים לתורה.

* * *

יהי-רצון, אשר נזכה תיכף ומיד לקיום היעוד הנבואי "מהרה ישמע... קול חתן וקול כלה", בביאת משיח צדקנו בב"א.

שלמה דוד כובש
רב דקהילת אובודא

ברוך אבערלאנדער
אב"ד בודאפעסט